

Nr 510

Av herr **Krügel m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående folkhögskolans ställning och uppgifter.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 146, given Stockholms slott den 22 mars 1957, heter det bl. a. å s. 1: "Graderade betyg bör icke få förekomma vid folkhögskolorna. För den, som så önskar, bör dock kunna lämnas särskilt omdöme om elevens sätt att tillgodogöra sig undervisningen i dess helhet", och å s. 41: "Endast följande omdömen synes få användas: 1) mindre tillfredsställande, 2) tillfredsställande. I vidare mån än vad jag nu förordat, bör det ej vara medgivet att utfärda vitsord över elevs kunskaper och färdigheter." Vidare heter det, att "det ej heller synes motiverat, att vitsord i flit och uppförande bibehållas vid folkhögskolan". F. n. torde det vara så,

1) att alla folkhögskolor ger eleverna vitsord över elevens flit och uppförande (folkhögskolestadgan § 21, jämför propositionen s. 40:4),

2) att de flesta folkhögskolor ger graderade betyg i andra och jämväl — där sådan förekommer — i tredje årskursen, samt att

3) åtskilliga folkhögskolor ger graderade betyg i samtliga kurser.

Det heter i propositionen (s. 40, departementschefen), att där graderade betyg förekommer "detta synes i första hand bero på trycket från vissa utbildningsanstalters sida, vid vilka en del elever senare söker inträde". Naturligtvis kräver sådana undervisningsanstalter graderade betyg, men det bör kraftigt understrykas, att det framför allt är eleverna själva, som önskar sådana betyg. Det heter i propositionen, att "betygsgivningen snedvrider målsättningen för elevernas studier och försvårar ett spontant samarbete mellan elever och lärare liksom eleverna sinsemellan".

Såvitt vi har oss bekant, uppfattar tvärtom eleverna betygsättningen som en garanti för en fast målsättning för studierna, som ett stöd för deras arbete och en ledning och hjälp för deras samarbete med lärarna och sinsemellan. Nej, den fara graderade betyg kan medföra är en annan: att sådana ämnen, vilka utan graderade betyg bör behandlas i föreläsningar och studiecirklar (t. ex. skönlitteratur, konst- och religionshistoria) av ett mindre antal ej tillräckligt mogna elever anses som "mindre viktiga". Men detta beror som sagt, när det förekommer, på bristande mognad hos somliga elever, och denna risk måste tagas. Vilken skola har någonsin helt enbart vad man skulle vilja kalla "idealelever"?

Den svenska folkhögskolan har nog sedan gammalt av en stor del av folkhögskolefolket i både Danmark och Norge betraktats som en måhända alltför "lärd" skola, den har också alltid ansett boken som det förnämsta bildningsmedlet. Ej heller förefaller det, som om vid dess grundande för snart 90 år sedan någon

animositet mot det högre skolväsendet, vad Grundtvig kallade "den sorte skole", spelade någon roll. De svenska folkhögskollärarna har i regel akademisk utbildning, åtskilliga av dem har t. o. m. varit eller senare blivit universitetslärare, många svenska folkhögskoleelever har fortsatt med gymnasiet och högskolestudier. Detta har — visserligen i begränsad omfattning — tett sig som en naturlig fortsättning av gångna århundradens svenska tradition, att de lärda skolorna från bondehem fick många av sina lärjungar; och det var ofta nog goda lärjungar.

På s. 29 i propositionen säger också departementschefen: "För många av dem (dvs. eleverna) blir folkhögskolan en hjälp i yrkesvalet och en väg till fortsatt yrkesutbildning. Jag anser, att också detta är en viktig uppgift för folkhögskolorna, som de emellertid bäst fyller genom att hålla fast vid sin primära målsättning som bildningsskola och icke genom att söka efterlikna realskolan och andra utbildningsskolor i kursplaner och teknik." Härtill skulle vi vilja fråga: Vilka är dessa andra utbildningsskolor? Det är väl i första hand gymnasierna. Men det är väl en allmän uppfattning, att såväl realskolor som gymnasier *är* — eller i varje fall *bör vara* — ej blott utbildningsskolor utan även bildningsskolor. Vi är i Sverige — och som vi tror med rätta — stolta över vårt skolväsen. Är nu kursplaner och teknik i realskolor och gymnasier så mindervärdiga att folkhögskolan till varje pris bör akta sig för att söka efterlikna dem? Är det inte här fråga om ett sekelgammalt eko efter Grundtvigs polemik mot "den svarta skolan", vackert i sin trofasthet mot den store föregångaren och idégivaren, men en smula främmande för den verklighet vi lever i? Härtill kommer emellertid en annan sak: i den mån folkhögskolan har äldre och mognare lärjungar att undervisa än realskolan, blir med nödvändighet och på ett helt naturligt sätt tekniken en annan. Det är alltså ej påkallat med stadgebestämmelser i detta avseende.

Ehuru departementschefen, som ovan anförts, säger det vara en viktig uppgift för folkhögskolorna att för många elever bli en hjälp i yrkesvalet och en väg till fortsatt yrkesutbildning, yttrar han längre fram (s. 33): "Jag vill — — — särskilt understryka, att varken tredje årskurs eller specialkurs får syfta till att förbereda eleverna för inträde vid viss undervisningsanstalt." Detta är inkonsekvent, och det är stränga ord, i synnerhet för de tre folkhögskolor, Mariebergs, Jakobsbergs och Viskadalens, vilka nu *har* till sin särskilda uppgift att förbereda elever för inträde vid socialinstitut, ävensom för den folkhögskola, Vilan, som i sin välkända och uppskattade specialkurs leder till en begränsad studentexamen för inträde vid lantbrukshögskolan i Ultuna och Mejeriinstitutet i Alnarp. Hur många unga män och kvinnor har inte dessa specialkurser med direkt syftning till "att förbereda eleverna för inträde vid viss undervisningsanstalt" att tacka för att de kunnat utbilda sig? Vi tror också, att det är ett samhällets intresse, att dylika specialkurser får finnas även i fortsättningen.

Men *om* folkhögskolorna bör ha lov att hjälpa de elever, som vill söka till

andra undervisningsanstalter, och om dessa anstalter önskar graderade betyg, och framför allt: om eleverna själva önskar ha det så, ja, anser som *en rätt* att få vitsord i både kunskaper, flit och uppförande, då förefaller det som ett orimligt beskärande av folkhögskolans frihet att förbjuda betygen, att förbjuda skolorna att hjälpa de elever, som önskar få betyg.

Att det skulle vara orimligt att införa betygsförbud framgår också och kanske framför allt av att omkring 60 % av alla flickor, som vinner inträde vid våra sjuksköterskeskolor, har genomgått folkhögskola, i allmänhet såväl 1:a som 2:a och ibland också 3:e årskursen, med i varje fall betyg från avgångskursen i för sjuksköterskeskolan angelägna ämnen såsom svenska, räkning, biologi, fysik och kemi. Den anordningen har varit till gagn för den av landstingen så varmt omhuldade sjukvården, och det vore märkvärdigt om riksdagen i detta fall ville komma svårigheter åstad, och betygsförbud skulle lända till sådana. Som exempel på hur man vid sjuksköterskeskolorna ser på saken bifogar vi en PM av det stora Örebro lasarettets styresman, dr Wilander.

Med hänsyn till vad sålunda anförts hemställer vi,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 146 ville, i huvudsaklig överensstämmelse med yttrande av skolkommisionens ordförande herr Düring samt av ledamöterna av kommissionen herrar Nilsson och von Friesen, besluta, att för från andra och tredje årskursen ävensom specialkurs avgående elev, som begär vitsord över sina kunskaper, sådana må kunna utfärdas, samt

att riksdagen jämväl måtte besluta, att vitsorden i flit och uppförande bibehålles.

Stockholm den 24 april 1957

Rob. Krügel

Axel Jansson

Olof Pålsson

Lars Lindahl

Erik Jansson

E. Gust. Andersson

Torsten Bengtson

Valter Åman

Gunnar Berg

Oscar Carlsson

Allan Grönkvist

Gust. Sundelin

Karl Damström

Ragnar Sveningsson

David Ollén

Axel Andersson

Jakob Grym

Per Jacobsson

N. Yngve Nilsson

Bengt Elmgren

Carl Eskilsson

Jon N. Jonsson

Nils Theodor Larsson

Rud. Anderberg

Bertil Mogård

Nils G. Strandler

Lars Larsson

Sven Em. Ohlon

PM

angående Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen beträffande folkhögskolans ställning och uppgifter, nr 146.

Med anledning av det förhållandet att ifrågavarande proposition påyrkat att någon graderad betygsättning för elever som genomgått folkhögskola ej skall ifrågakomma får undertecknad såsom ordförande i Örebro läns sjuksköterskeskolas styrelse framföra följande.

Till sjuksköterskeskolan vid Örebro lasarett har sedan skolans tillkomst ett stort antal sökande från folkhögskolor anmält sig. Antalet har väsentligt överstigit skolans utbildningsresurser. Vid urvalet till sköterskeutbildningen kräves då hänsyn till bl. a. goda teoretiska förkunskaper motsvarande i stort sett normalskolekompetens. Likvärdiga med dessa kunskaper ha värderats omkring 50 veckors folkhögskoleutbildning där studieresultaten redovisas i form av graderade betyg. Som framgår av bifogade tabell ha betydligt mer än hälften av de elever som antagits till sjuksköterskeskolan erhållit sin utbildning vid folkhögskola. Förutsättningen för en så hög intagningsprocent från folkhögskolorna sammanhänger med att man genom den betygsättning som där ägt rum fått en god bild av elevernas teoretiska kunskaper och därigenom kunnat utvälja dem med lämplig förutsättning för provtjänstgöring och event. vidare utbildning.

Skulle denna betygsgradering bortfalla bleve det omöjligt för skolans ledning att kunna differentiera den stora grupp sökande från folkhögskolorna med hänsyn till teoretisk lämplighet för utbildning till sjuksköterskor. I de föreskrifter som utfärdats av Medicinalstyrelsen för intagning på sjuksköterskeskola har också kravet på graderade betyg fixerats.

Det synes således önskvärt, för att i fortsättningen kunna tillgodogöra vid sjuksköterskeskolorna den ytterligt värdefulla del av elevmaterialet som folkhögskolorna utbildar, att en graderad betygsättning bibehålles så att möjligheter för att åtskilja elevernas teoretiska lämplighet förefinnes.

Örebro den 16 april 1957

Olof Wilander
Med. dr, styresman

*Bilaga till bilaga**Vid sjuksköterskeskolan intagna elever med folkhögskoleutbildning åren 1947—1956*

1947	vårkursen	77 %	höstkursen	57 %
1948	„	74 %	„	77 %
1949	„	68 %	„	71 %
1950	„	59 %	„	70 %
1951	„	70 %	„	73 %
1952	„	52 %	„	58 %
1953	„	72 %	„	56 %
1954	„	52 %	„	71 %
1955	„	56 %	„	62 %
1956	„	60 %	„	44 %